

**יסודות
בעבודת
השם**

יום הכיפורים

קונטרס
"יסודות בעבודת ה'"
יום הכיפורים

משיעורי הרה"ג
ר' אהרן רובינפעלד
שליט"א
בעהמ"ח ספרי
"תורת הקנינים"

יום י"ג מדות
תשע"ב

יצא לאור:
בין כסא לעשור
תשע"ו

לכל ענייני הקונטרס

להתקשר -

באר":

053-3118701

בארה"ב:

845-499-1158

בלאנדאן:

07930-196425

באנטווערפן:

0485-683303

או באימייל:

yesoidos@gmail.com

עימוד:

+972-54-8531131

לפני ה' תטהרו

[א]

מעלת יום הקדוש

והגדרות כפי שכלנו וערכנו הקט, עדיין נשאר הוא טמירא מכל טמירין וסתימא מכל סתימין.

אלא שעצם הידיעה שהאדם יודע כי ממשמש ובא יום קדוש ונורא אשר לא ניתן כלל להשיגו ולגלותו בשכלנו ודעתנו, הוא גופא נותן לו לאדם תחושת רוממות. ומטעם זה נהוג לקרות את יום הכיפורים בשם 'יום הקדוש' בה' הידועה, וכן קורין אותו 'דער הייליגער טאג' 'די הייליגע נאכט', לידע ולהודיע כי מדובר ביום נעלה מאוד, למעלה מתפיסת בינת אדם.

'דרשו ה' בהימצאו' - על האדם לדרוש ולקבל את השפעת הימים

מן השמים העניקו לנו במתנה את הימים הללו עשרת ימי התשובה, שעליהם דרשו חז"ל את הפסוק 'דרשו ה' בהימצאו קראוהו בהיותו קרוב'. והנה מובא בספה"ק בשם הרמב"ן על הפסוק 'לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא', שכאשר השי"ת משפיע הארה

יום הכיפורים - טמיר ונעלם מהשגתנו

בפתח דברינו אודות היום הקדוש והנורא - יום הכיפורים, נקדים ונאמר, כי למרות שנדבר ונעסוק במעלת היום הקדוש הבא לקראתנו, עלינו לדעת כי יום הקדוש הינו בבחינת 'סתימא מכל סתימין', וטמיר ונעלם הוא מאתנו מאוד מאוד, וכמה שזוכים לבאר את גדלותו של היום עדיין נשאר הוא נעלם מאוד, אלא כיון שהתוה"ק ניתנה לנו מן השמים כדי שנעסוק בה עד כמה שידינו יד כהה מגעת וכפי ערכנו והשגתנו, וכמבואר בזוה"ק על הפסוק 'נודע בשערים בעלה - כל חד לפום שיעורא דיליה', והיינו שכל יהודי זוכה לקדושת הזמנים והמצוות לפי מדרגתו ולפי שיעורו שלו, על כן עלינו להתבונן במעלת היום הקדוש והטהור כפי מה שגילו לנו צדיקי הדורות בספריהם הק', אולם עכ"ז צריך לזכור, כי שגב רום מעלת היום הוא בבחינת 'ליבא לפומא לא גליא', וכל כמה שמתארים אותו בתיאורים

גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינונים תלויין ועומדין מר"ה ועד יוה"כ, זכו נכתבין לחיים, לא זכו נכתבין למיתה'. והקושיא ידועה, הלא זכויותיהם ועונותיהם של הבינונים הם מחצה על מחצה, ומדוע א"כ כאשר אינם שבים בתשובה נחתם גזר דינם למיתה, הלא כף הזכות וכף החובה היו שוים, ומה הכריע את הכף לחובה.

אלא ביאור הענין הוא, כי בימים אלו הלא השי"ת שולח לכל יהודי הרהורי תשובה, ובימים אלו ניתנו לנו מן השמים מצוות רבות ומיוחדות שמטרתן לעורר את לבבנו מן תרדמת הזמן, וכגון מצות תקיעת שופר וכן שאר המצוות וההנהגות של ימים אלו, וכמו"כ תיקנו לנו חכמי ישראל להרבות בימים הללו בתפילות ובסליחות למען אשר נתעורר בתשובה שלימה לפניו, ולכן אם הבינוני עבר את הימים הנעלים הללו ללא שום התעוררות של תשובה, ולא קיבל כלל את השפעת עשרת ימי תשובה, וגם אחר ששמע באזניו תקיעת שופר ועמד בתפילה בראש השנה ואף הרבה באמירת סליחות בעשרת ימי תשובה, עדיין לבבו אטום, הרי עצם דבר זה מטה את דינו לכף חובה, ולכן 'לא זכו נכתבין...'

של אלוקות לעולם, על האדם ליזהר מאוד מאוד שלא לאבד את אותה הארה, כי אז תהיה ח"ו ההארה לריק ולשוא, ויהא בזה משום 'לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא', אלא ישתדל הוא לקבל את הארת האלוקות בשתי ידיים ולחבקה בכל כוחו, והיינו שיקבל את אותה הארה ברצינות רבה, ויראה להחזיקה אצלו ולנצל היטב את המתנה שניתנה לו מן השמים.

בימים אלו כאשר השי"ת משפיע עלינו ממרומים רוח של תשובה וטהרה, החובה מוטלת על כל אחד ואחד לקבל בשתי ידיו את השפעת הימים הנעלים הללו, וענין זה מרומז בפסוק אשר נדרש על ימים אלו 'דרשו ה' בהימצאו', פירוש, בנוסף לכך שהשי"ת ממציא את עצמו אלינו, עלינו 'לדרוש' אותו ולחפשו, וכן 'קראוהו בהיותו קרוב' - גם אחר שהשי"ת מתקרב אלינו בימים אלו, עלינו 'לקרוא' לו ולחפש ככל האפשר איך ביכולתנו להחזיק אצלנו את השפעת התקרבותו אלינו.

וכבר פירשו בספה"ק את דברי הגמרא (ר"ה טז): 'אמר רב כרוספדאי אמר רבי יוחנן, שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין ואחד של צדיקים גמורין ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים

מספר פעמים בתפילת העמידה ובנוסף סדר עבודת כהן גדול בתפילת המוספין של יוה"כ וכן בשאר פיוטים.

והנה כבר דייקו המפרשים על כפילות הלשון 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם', ושוב אומר 'לפני ה' תטהרו'. גם צריך להבין את ביאור הענין שמתחיל בלשון 'כפרה' ומסיים פעמיים בלשון 'טהרה'.

שמחה ובכיה משמשות בערבובי

עוד עלינו להבין את מהותו של יום הכיפורים, כי מצינו מאמרי חז"ל על עיצומו של יום זה שלכאורה נראים כסתירה.

כי הנה מצד אחד אמרו חז"ל 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים', וסיבת הדבר היא כפי שאמרו שם 'יום הכיפורים - דאית ביה סליחה ומחילה, והוא יום שניתנו בו לוחות שניות', ועל כן נחשב יום הכיפורים כיום טוב, עד שלא היו ימים טובים לישראל כיום זה.

ובן מצינו בדברי הראשונים שמפרשים שטעם מצות האכילה שנצטוונו מה"ת לאכול בערב יום הכיפורים הוא כדי להשלים את חיוב השמחה של יום הכיפורים, ומדבריהם למדנו, כי התורה חייבה

המורם מכל האמור, כי מצויים אנו בימים אשר השי"ת ממציא את עצמו ומתקרב אלינו מלמעלה למטה, ובזמן זה משפיע השי"ת מידה גדושה של הרהורי תשובה וטהרה לכל יהודי באשר הוא נמצא, ותפקידנו הוא לקבל את השפעת עשרת ימי תשובה, והיינו שעלינו לבדוק ולחפש בחורים ובסדקין, לפשפש ולמשמש במעשינו ובדרכינו, ולהוסיף תפילות ותחינות אל שומע תפילה שנזכה לשוב לפניו בתשובה שלימה, ואם לא עכשיו אימתי.

יום הכיפורים - יום כפרה וטהרה

אחר הדברים האלו, כאשר ידוע ידענו את חובתנו לנצל ולקבל את המתנות הגדולות שמעניקים לנו מן השמים בימים אלו, עלינו לבאר כפי ערכנו והשגתנו הדלה את שגב מעלת היום הגדול והקדוש.

על יום הכיפורים נאמר בפסוק 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו'. פסוק זה הינו פסוק מאוד שרשי ויסודי ביום זה, והכהן גדול בעבודתו הקדושה ביום הכיפורים, חזר מספר פעמים על פסוק זה בעת הכריעות וההשתחויות שעשה בבית המקדש, וגם כיום כאשר בית המקדש חרב בעוונותינו, מזכירים אנו פסוק זה

העליון, לכן תבוא לו הבכיה, ומי שאינו בוכה, שמע מינה שכבר נכרת מעץ החיים רחמנא לצלן, ואין לו חלק שם. והנה כתיב (הושע ב, כג) 'זהם יענו את הארץ' והכוונה- תעורר, מלשון מענית המחרישה, והכא נמי אמר 'הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה', אשר לא יתעורר, שמע מינה כי כבר נכרתה הנפש ההוא ממקורה העליון'.

[ובאן המקום להוסיף ולציין, כי אין כוונת האריז"ל דווקא על בכיה בקול הניכרת לעין כל, כי ישנה גם בכיה פנימית, שהאדם בוכה מתוך מעמקי נפשו, בבחינת 'במסתרים תבכה נפשי', וגם בכיה זו רצויה ומקובלת].

הרי לנו שני הפכים ביום אחד, כי מצד אחד לא היה יום טוב ושמח לישראל כיום הכיפורים, ומאידך גיסא על כל יהודי ויהודי להתעורר מעצמו לבכיה, ועלינו לבאר כיצד עולים שני ענינים אלו בקנה אחד.

אותנו לשמוח ולשוש ביום זה. וכן אמרו, כי במוצאי יום הכיפורים יוצאת בת קול המכרזת ואומרת לכל יהודי את לשון המקרא (קהלת ט, ז) 'לך אכול בשמחה לחמך, ושיתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה אלקים את מעשיך', הרי לנו מכל אלו שיום הכיפורים הינו יום שמחה לישראל.

ומצד שני ידועים דברי רבינו האריז"ל זי"ע שיהודי אשר אינו מתעורר בבכיה בימים אלו, סימן הוא שנשמתו פגומה ואינה מתוקנת כדבעי, כי בימים נעלים אלו צריך כל יהודי להתעורר מעצמו לבכות ולהתחנן על נפשו, ובדרשות חתם סופר מרמז את הענין בלשון הפסוק 'כי כל הנפש אשר לא תעונה בעצם היום הזה ונכרתה מעמיה', וזל"ק (שם ח"א לג.) 'יש לומר עפ"י מש"כ האר"י זללה"ה, מי שאינו בוכה בימים האלו אין נשמתו טובה. והענין, כי בימים הללו ישלח עזרתו מקודש והתעוררות מלעילא לכל איש הישראלי אשר נשמתו קשורה בחלקו

[ב]

יום הכיפורים - גילוי אחדות הבורא

הוא 'ולא' והקרי הוא 'ולו אחד בהם'. ומפרש"י 'ולפי המקרא שהוא נקרא 'ולו' כך פירושו, 'מים יוצרו - הראהו

ולו אחד בהם - יום הכיפורים כתוב בתהילים (קלט, טז) 'מים יוצרו ולא אחד בהם', והנה הכתיב

ולמרות שאנו רואים בעינינו נבראים רבים אשר כל אחד מהם נראה כמציאות בפני עצמו, אין הדבר כן, אלא שטחו עינינו מלראות את האמת, ולאמיתו של דבר אין עוד מלבדו כלל, וכל מה שיש בכל העולמות כולם חיים וקיימים אך ורק מכוחו של השי"ת, והינם בטלים ומבוטלים אל מציאות הבורא, והוא הנקרא 'אחדות הבורא' - שהבורא יתברך הינו אחד בתכלית האחדות, ואין מבלעדי הבורא כלום.

ולכן כתוב בתורה ה' אלוקינו ה' אחד, 'יחיד' לא נאמר, אלא 'אחד', לומר לך שאין עוד מלבדו כלל, ולא יתכן עוד דבר מבלעדי השי"ת. ועל זה נאמר 'אשרינו מה טוב חלקינו וכו' ומייחדים שמך בכל יום תמיד, ואומרים פעמיים באהבה שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, וענין זה מכונה בשם 'יחודא עילאה'.

והנה בכל ימות השנה אין כל כך התגלות בעולם ענין 'אחדות הבורא', כי לעיני בשר נראה כי ישנם נבראים רבים בעולם, בדרגות רבות זו למעלה מזו - דומם צומח חי ומדבר, וניתן לטעות ולחשוב שהם ח"ו דברים נפרדים ממציאות הבורא. וטעם הדבר שכך נראה העולם לעינינו, כי בכל ימות השנה שולטים בעולם אותם ימים אשר השי"ת מסר

ימים העתידים להיבראות, ולחלקן בירר אחד את יום השבת, דבר אחר זה יום הכפורים לסליחה'. פירוש הענין, שהשי"ת ברא את כל ימות השנה עבור יצוריו, ומכל הימים הללו בחר לו יום אחד לחלקן ולנחלתו, והוא יום הכיפורים (עפ"י הד"א שברש"י).

גם בתורה הקדושה מצינו כי יום הכיפורים הינו יום מיוחד ושונה מכל ימות השנה, וכמ"ש (שמות ל, י) 'וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים, אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם'. הרי שיום הכיפורים מכונה בשם 'אחת בשנה', וכינוי זה מורה על שהוא יום מיוחד בפני עצמו, אשר בו בחר ה' לחלקו. וכן דרשו חז"ל (בראשית רבה פרשה ח) על הפסוק (בראשית א, ה) 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד', שהכוונה על יום הכיפורים, והיינו כי יום הכיפורים הוא יום אחד, המיוחד מכל שאר הימים, ועלינו להבין את משמעות הענין בכך.

יום הכיפורים בחר ה' לחלקו - לגילוי שאין עוד מלבדו

ביאור הענין הוא, כי הנה כתוב בתורה"ק שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, והיינו שהשי"ת הינו אחד יחיד ומיוחד, ואין שום מציאות אחרת בעולם מלבד מציאות הבורא ית"ש,

הלא למדנו מדברי רש"י שתיבות 'יום אחד' מסמלות את אחדות הבורא ית', ועל כן דרשו חז"ל את אותו 'יום אחד' על יום הכיפורים, כי הלא זוהי מעלת וגדולת יום הכיפורים שבו מתגלית ההכרה באחדות ה'.

ויצוין כי לאמיתו של דבר לא מתחולל בפועל שום שינוי בענין אחדות הבורא ביום הכיפורים, כי הרי 'אני ה' לא שיניתי', וכך אנו אומרים בנוסח התפלה 'אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם', אלא בעוד שבכל ימות השנה ענין אחדותו ית' נעלם מנגד עינינו, הרי שביום הכיפורים ביכולתנו לזכות להשגה והכרה בענין זה, כיון שיום זה מיוחד הוא במינו, שאותו בחר ה' לחלקו.

עבודת כהן גדול בבגדי בד - כלי לגילוי אחדות הבורא

רמז לענין הגילוי של אחדות הבורא ביום הכיפורים מובא בספה"ק 'ליקוטי תורה' ו'עטרת ראש', כי הנה עבודת יום הכיפורים בבית המקדש נעשתה דווקא ע"י הכהן הגדול, בשונה משאר ימות השנה אשר העבודה יכולה להיעשות ע"י כל אשר מזרע אהרן הוא, והרמז שבדבר הוא, כי בכוונה הורה השי"ת שעבודת יום זה תעשה באיש יחיד, אשר נבחר מכל העם לשרת בקודש,

ליצוריו, שעליהם נאמר 'ימים יוצרו', ולכן יש העלם רב והסתרה גדולה בענין 'אחדות הבורא', ואין הדבר נראה לעין כל, ורק עובדי ה' העובדים עבודת עבודה להגיע לדביקות בה' ובאחדותו, הם זוכים לראות ולהכיר גם בכל ימות השנה את אחדותו ית' בכל הבריאה והיקום.

אולם שונה הוא יום הכיפורים. יום זה בחר לו ה' לחלקו ולנחלתו, וביום זה מתגלה יותר לעין כל ענין 'אחדות הבורא', וביד כל אחד להגיע יותר להכרה ברורה בענין זה, אשר אין מציאות אחרת מבלעדי מציאות הבורא, ואין עוד מלבדו כלל וכלל. וזה נכלל במה שהשי"ת בחר לעצמו יום אחד ומיוחד, שבזה יכירו וידעו כל בני ישראל ביום זה כי ה' אחד ושמו אחד, וכל שאר הברואים הינם בטלים ומבוטלים אל מציאות הבורא.

בכך ניתן להבין את כוונת המדרש שהפסוק 'ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד' מוסב על יום הכיפורים, כי הלא על תיבות אלו כותב רש"י וז"ל 'לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים, שני, ושלישי, רביעי, למה כתב 'אחד', לפי שהיה הקב"ה יחיד בעולמו, שלא נבראו המלאכים עד יום שני, כך מפורש בבראשית רבה'. הנה כי כן מבואר היטב הענין, כי

העולם הבא וכמלאכי מעלה, כי כמו שהעולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, כן מצווים אנו ביום זה להתענות ולהימנע מאכילה ושתיה, וכמו כן נהוג ללכת בבגדי לבן דוגמת מלאכי מעלה, ואפילו השטן בעצמו מעיד על כך ובעל כרחו יענה אמן, וכמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מה) 'השטן שרגיל לקטרג על ישראל בכל ימות השנה, מלמד עליהם סגוריא ביום הכיפורים. ואומר, רבון כל העולמים, יש לך עם אחד כמלאכי השרת, מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה, כך ישראל אין בהם אכילה ושתיה ביום הכיפורים. מה מלאכי השרת יחפי רגל, כך ישראל יחפי רגל. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא, כך ישראל נקיים מכל חטא'.

וביאור הענין הוא, כי הלא בעולם הבא ישנה התגלות ברורה בחזק ובתוקף של ענין 'אחדות הבורא', ונראה לעין כל שאין שום מציאות אחרת מלבד מציאות הבורא, וכל מלאכי מעלה בטלים ומבוטלים כלפי השי"ת בהכירם שאין עוד מלבדו כלל, וכמו שמצינו שבעת הפיכת סדום אמרו המלאכים (בראשית יט, יג) 'כי משחיתים אנחנו את המקום' ותלו את הפיכת סדום במציאות של עצמם, ועל כן נענשו מיד וכמ"ש רש"י (שם

ואין אחר רשאי לגשת אל העבודה, כדי להורות לנו על מעלת היום הקדוש אשר בו מתגלית אחדות הבורא ב"ה, שהוא אחד יחיד ומיוחד בתכלית האחדות, ואין עוד מלבדו.

כמו כן, ד' בגדי העבודה של יום הקדוש לא היו עשויים כשאר בגדי הקודש אשר היו שזורים ומעורבים מכמה מינים, אלא היו עשויים מבד יחיד, וכמ"ש 'כתונת בד קודש ילבש, ומכנסי בד ילבש על בשרו, ובאבנט בד יחגור, ובמצנפת בד יצנוף', כי הבד מסמל את ענין ה'אחד יחיד ומיוחד', וכלשון 'בד בבד יהיה', וכפי שאמרו בגמרא על פשתן (יומא עא:): 'אמר רבי יוסי רבי חנינא, דאמר קרא 'בד' - דבר העולה מן הקרקע בד 'בד'. וברש"י 'הפשתן והקנבוס אין להן בדים וענפים כעצים אלא עלין, ואין הפשתן בא אלא מן הקנה האמצעי'. וכאשר הכהן הגדול שהוא יחיד ומיוחד מכל שאר העם ומאחיו הכוהנים לבש את בגדי הבד המסמלים את ענין האחדות, נעשה הוא בכך כלי לגילוי אחדות ה' ביום ההוא.

התדמות למלאכים ביום הכיפורים

- הכרה ברורה באחדות ה'

זאת ועוד, הלא ביום הכיפורים שורה בעולם הזה מעין עולם הבא, וכל התנהגותנו ביום זה דומה לבני

והנה ידוע לכל, כי הדיבור 'אנכי ה' אלקיך' הוא השורש לכל מצוות עשה, ולא יהיה לך' הוא השורש לכל הל"ת שבתורה, ועל כן 'אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו', כי המה היסודות של כל התורה, ושאר העשין והלאוין נחשבים כענפים שלהם.

נמצינו למדים כי יום הכיפורים אשר מכוון נגד 'לא יהיה לך' הינו בעצם מכוון נגד כל שס"ה לאוין שאסרה לנו תורתנו הקדושה, ומשמעות הדבר היא, כי ביום קדוש זה מתחזק אצל כל יהודי ענין ה'לא יהיה לך אלהים אחרים' ושאר כל איסורי התורה שמסתעפים מאיסור זה, ועיצומו של יום מסוגל להעניק כוחות לכל יהודי שיוכל לעמוד איתן ולהישמר מכל מה שאסרה לנו התורה.

לא יהיה לך אלהים אחרים' -

חסרון בהכרה הברורה באחדות ה'

כאשר נתבונן בפנימיות משמעות הלאו ד'לא יהיה לך אלהים אחרים' נבין ונשכיל, כי איסור זה אין הכוונה דווקא לאומר על עץ ואבן שהם אלוהי ח"ו והוא משתחוה להם, אלא איסור זה כולל בתוכו כל דבר וענין שאדם מחשיבו למציאות נפרדת מציאות הבורא ית'. והיינו, כל ענין מעניני עוה"ז שהאדם עסוק בו ומחשיבו למציאות בפני עצמה, ואינו רואה

כב) 'כי לא אוכל לעשות, זה עונשן של מלאכים, על שאמרו כי משחיתים אנחנו, ותלו הדבר בעצמן, לפיכך לא זזו משם עד שהזקקו לומר שאין הדבר ברשותן', ובמדרש (בראשית רבה פרשה סח) מובא חומרת עונשם, שנדחו ממחיצתו של הקב"ה קל"ח שנה בגין אמירה זו. הרי לנו, כי למרות שהמלאכים ידעו שהם משמשים כשליחי מעלה והם לא כפרו בכך, אעפ"כ דקדק הקב"ה עמהם כחוט השערה כיון ששלשונם 'משחיתים אנחנו' היה נראה, כאילו ישנה חלילה מציאות נוספת מלבד מציאות הבורא שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה הכל.

היוצא לנו מדברנו, כי בעולם הבא אצל מלאכי מרום ישנה התגלות ברורה של ענין 'אחדות הבורא', וביום הכיפורים נמשך בעולמנו מעין עולם הבא ואף אנו דומים למלאכים, כיון שביום זה מתגלה בעולמנו אחדות ית"ש.

יום הכיפורים - מכוון נגד כל

הלאוין שבתורה

ונוסיף על כך, דאיתא בספה"ק ששס"ה ימות השנה מכוונים נגד שס"ה מצוות לא תעשה שבתורה, ויום הכיפורים מכוון נגד הלאו שבעשרת הדברות 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני'.

**אמירת 'ברוך שם' בקול רם - כיון
שענין אחדות ה' הוא בשלימות**

מסיבה זו אומרים ביום הכיפורים בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', כי בכל ימות השנה, כאשר אחדות הבורא אינה באיתגליא, אומרים בקול רק את הפסוק 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד' שהוא המכונה יחודא עילאה, והיינו שאנו מעידים ואומרים, כי האמת לאמיתה היא שה' הוא האחד המיוחד ואין בלתו, אך הכרה ברורה בענין זה מצויה רק בעולם הבא ולא בעולם הזה, ועל כן אומרים אנו אח"כ בלחש 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כי תיבות אלו מרמזות על יחודא תתאה, וכל זמן שאין מפורסם וידוע בעוה"ז כבוד הדר מלכותו ואחדותו, לא ניתן לומר מילים אלו בקול רם.

אך ביום הכיפורים שהוא מעין עולם הבא, אשר בו מתגלה גם בעולמנו השפל אחדות הבורא, ויום זה אף מכוון נגד איסור 'לא יהיה לך אלהים אחרים' אשר בו הזהירנו ה' שלא נכיר במציאות אחרת מלבדו, כיון שבאמת לא שייך כלל מציאות נפרדת ממנו, על כן אומרים ביום קדוש זה בקול רם 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', כיון שביום זה מתגלה בשלימות ענין אחדות הבורא.

ומוצא בו את מציאות ה', וכגון כאשר האדם מודאג וטרוד ממצב פרנסתו וחושב מחשבות רבות כי אם יעשה מעשה פלוני ירוויח כך וכך וכו', והוא סובר בדעתו שזהו מקור הסיבה לפרנסתו, הרי הוא כנוגע באבק איסור 'לא יהיה לך אלהים אחרים'.

זאת אומרת, כל זמן שהאדם אינו חי באופן מוחשי את ענין 'אחדות הבורא' בכל תחום ובכל ענין שבעולם, אין הוא נקי לגמרי מאיסור 'לא יהיה לך אלהים אחרים', ולא עוד אלא שעלול הוא להגיע לידי שאר איסורי התורה אשר כאמור הינם ענפים של איסור זה.

על כן ניתן להבין מדוע דוקא מכוון יום הכיפורים נגד איסור 'לא יהיה לך', כי הלא את יום קדוש ונעלה זה בחר לו השי"ת לחלקו, להתוודע ולהגלות לכל באי עולם כי אחד יחיד ומיוחד הוא, ואין עוד מלבדו, וכל הנבראים כולם בטלים ומבוטלים כלפיו ית"ש. וכיון שמתגלה אז בתוקף אחדותו ית' והידיעה הברורה כי אין מציאות אחרת זולת מציאות הבורא, אזי יוכל כל יהודי להישמר ולהיזהר כראוי, שלא יהא אצלו ח"ו שום נגיעה וקירבה לאיסור 'לא יהיה לך אלהים אחרים' הנוגד את משמעותו של היום, ובכך יתמו חטאים מן העולם.

[ג]

יום הכיפורים - חירות מגשמיות העולם ומיצר הרע

שנוכל להתקיים עלינו לאכול ולשתות לקיום הגוף ועלינו לעסוק במשא ומתן, ומשך כל העת משועבדים אנו לטבע העולם, וכפי האמור לעיל זוהי הסיבה שישנו בעולם העלם כה גדול בענין 'אחדות הבורא', כי הלא בכל הבריאה הטבעית נראה למראית העין שישנם נבראים רבים אשר הם נפרדים כאילו ממציאות הבורא, ולכן ישנה הסתרה גדולה בענין אחדותו ית"ש. ולכן מובן הדק היטב הדמיון של השם 'אלוקים' המרמז על הטבע למגן של השמש, כי הטבע שהטביע הקב"ה בבריאה מסתיר את אורו של השם הוי"ה ב"ה כמו המגן המסתיר את אור השמש.

כאשר ידוע נדע זאת, אין עלינו להתרעם על ההסתרות הרבות שאנו חשים מדי יום ביומו בענין אחדות ה', כי הלא כך עלתה במחשבה לפנינו, וזהו רצון ה', ובכוונה ברא הקב"ה את עולם הטבע בבחינת 'אלקים' שיהיה מגן וכיסוי לאחדותו ית"ש, כדי שנעבדהו בתוך ההסתרות, גם כאשר אין אנו רואים ומוציאים כמו עינינו את מציאותו ואחדותו ית' בתוך העיניים הגשמיים, ומה לנו להתלונן על כך.

טבע הבריאה מסתיר את אחדותו ית' בעולם

כתוב בתהילים (פד, יב) 'כי שמש ומגן ה' אלקים', ומובא בספה"ק ביאור על שהמשיל את ה' אלוקים לשמש ולמגן, כי כשם שהקב"ה ברא את השמש המאיר לארץ ולדרים עליה, וסביב השמש ברא השי"ת מגן וכיסוי המכסה את אור השמש, ולולא כיסוי זה היה העולם ניזוק מאורה התקיף של השמש, ועל כן מכונה כיסוי זה בשם 'מגן', כמו"כ ישנו שם 'הוי"ה' ב"ה, ומסביב לשם הוי"ה יש בחינת 'אלוקים' שהוא כמגן וכמחסה. נמצא ששם הוי"ה משול לשמש ושם אלוקים למגן.

ובוונת הדברים היא, כי השם 'הוי"ה' ב"ה הלא מסמל את אחדות הבורא ויחודו בעולם, שהוא היה הוה ויהיה, אחד יחיד ומיוחד ואין בלתו, ושם 'אלוקים' כידוע מרמז על הטבע שהטביע הקב"ה בעולמו, כי אלוקים בגימטריא 'הטבע'. וביאור הדבר, כי הנה הקב"ה ברא את עולם הטבע ואת כל ההנהגה הטבעית המתנהלת בעולמנו, והוריד אותנו בתוך עולם הטבע למען אשר נעבוד אותו מעולם הזה, וכדי שנוכל לאכול עלינו לחרוש, לזרוע ולקצור, וכדי

בשופר מדי שנה בשנה בסיום יום הכיפורים.

הרי לנו כי יום הכיפורים מסמל את היציאה מעבדות לחירות, ולמרות ששנת היובל חלה רק פעם אחת בחמישים שנה, מ"מ כל שנה ושנה הינה חלק א' מחמישים של יובל שלם, ובכל יום הכיפורים ישנו מעין של יובל.

ועומק הענין הוא, כי הלא כאשר האדם משועבד לחוקי הטבע שבעולם, והתנהגותו תלויה בדרכי הטבע כמו אכילה, שתיה וכן משא ומתן וכדו' הרי דומה הוא ממש לעבד המשועבד לרבו, וכך נראים אנו משך כל ימות השנה כאשר משועבדים אנו לטבע העולם.

אך בהגיע יום הכיפורים שהוא מעין עולם הבא, אשר אין בו לא אכילה ולא שתיה, לא מלאכה ח"ו ולא משא ומתן, וכפי שנאמר עליו בתורה הק' 'שבת שבתון', והוא יום המיוחד אשר בו בחר ה' לחלק ולנחלתו, ובו ביום מתגלה אחדות ומציאות הבורא ית"ש בכל העולם, הרי דומים אנו לעבד היוצא מתחת יד רבו לחירות וכבני חורין חשובים אנחנו, ומתקיים בנו ביום נעלה זה מאמר הכתוב 'ושבתם איש לאחוזתו' כאשר מתקרבים אנו אל השי"ת כי

ובלל גדול הורה לנו הרה"ק בעל 'בני יששכר' זי"ע בספריו הק' כי על האדם לקיים את מצוות הבורא ולעבדו בלבב שלם דווקא בתוך ישובו של עולם, כל אחד ואחד על פי הענין ששייך אליו וכפי האופן אשר השי"ת הזמין אליו, וטעות גדולה היא לחשוב כי רק כאשר יהיה האדם פרוש מן העולם ויעבוד את הבורא ללא צרכים גשמיים אזי יגיע לתכלית הנרצה, כי לא זו הדרך הנכונה והרצויה, ולא עבודה זו שואל ה' אלוקיו מעמו.

עולם החירות ביום הכיפורים - הפקעת השיעבוד לטבע הגשמי

על פי הדברים האלו נבין את עומק הענין, שיום הכיפורים מכונה 'עולם החירות'. ושורש הדבר הוא, כי הלא בשנת היובל השתחררו כל העבדים לחירות עולם ביום הכיפורים, וכמו שכתוב 'ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם', ובו ביום 'ושבתם איש אל אחוזתו, ואיש אל משפחתו תשובו'. זאת אומרת, כי ביום זה בהגיע שנת היובל מופקע כל ענין של עבדות, ולמרות שעבד כנעני קנוי לרבו לעולם ונחשב הוא כשורו וחמורו, מכל מקום בשנת היובל זוכה העבד לצאת מעבדות לחירות, ולזכר תקיעת שופר זו של שנת היובל תוקעין אנו

חיים', עד שמתעלמים כליל בראש השנה מעניני הגוף ומכל אשר קשור לעניני גשמיות, ולכן אסור להזכיר בר"ה חטאים הקשורים אל גוף האדם. אך שונה הוא יום הכיפורים, כי ביום זה מאיר באיתגליא אור אחדות הבורא בתוך ענינים הארציים, ונתגלה לעין כל שכל מציאות שקיימת בעולם גם אם היא נראית כמציאות נפרדת, אין היא אלא מציאות הבורא ית', ומתגלה שם כבוד מלכותו בעולם הזה, וא"כ מתעלים כל עניני הגשמיות למעלה, וגם הגוף מתרומם טפח וטפחיים בהרגישו את אחדות הבורא.

הנח"ק בעל 'חתם סופר' זי"ע מפרש ברמז את נוסח הסליחות 'הנשמה לך והגוף פעלך, חוסה על עמלך. הנשמה לך והגוף שלך, ה' עשה למען שמך', כי בכפילות הלשון מרומזות שתי מדריגות המצויות אצל בני אדם. כי יש אשר נשמתו מתוקנת, אך גופו אינו מאיר ובוהק כל כך, ועל כך מבקש 'הנשמה לך והגוף פעלך' - הנשמה הלא היא שלך ועסוקה בעניני קדושה, אך גם הגוף, גם כאשר אינו מתנהג כהוגן, מ"מ סוף כל סוף הלא אתה ה' יצרתו, ולכן 'חוסה על עמלך'. אך יש אשר גם נשמתו טהורה זכה וברה, וגם גופו מזוכך ומתוקן, והוא אומר 'הנשמה

חלק ה' עמו, ועל כן מכונה יום הכיפורים בשם 'עולם החירות'.

ולא זו בלבד אמרו, אלא ביום זה אף יוצאים אנו לחירות משעבוד הקשה והמר של היצה"ר המשתעבד בנו ללא רחם, וכידוע ש'השטן' בגימטריא שס"ד, לרמז שבשס"ד ימות השנה ניתנה לו רשות להשטין, אך ביום אחד והוא יום הכיפורים אין לו רשות להשטין, כי יום זה בחר ה' לחלקו. ומבואר בספה"ק, כי הכוונה היא גם על היצה"ר המפתה את האדם לדבר עבירה, שכוחו מתמעט ונחלש ביום הכיפורים, כי הלא הוא השטן הוא היצה"ר, וכמו שאין לו רשות לאסטוני כך אין לו כח להיות מסית ולפתות את האדם לדבר עבירה, ולמרות שגם ביום זה יש לו לאדם בחירה לבחור בטוב ולמאוס ברע, מ"מ כוחו של היצר חלוש מאוד, וקל מאוד להיות בן חורין ממנו.

'הנשמה לך והגוף שלך' - ביום הכיפורים מתרומם גוף האדם

אחר הדברים האלו, ניתן לומר כי בענין זה גבהה מעלת יום הכיפורים מראש השנה. כי כבר ביארנו במקום אחר כי העבודה ביום ראש השנה הוא בחלקי הנשמה של האדם, והיינו שבכל שנה ושנה מתעוררת בראש השנה בחינת זיפח באפיו נשמת

באכילה ושתייה, וכדוגמת מלאכי השרת אנו אשר אינם אוכלים ושותים.

וביאור הענין הוא כאמור לעיל, כי מתוקף קדושת היום נגלה לעינינו אחדות הבורא ללא הסתרות, וכעין עולם הבא הוא יום הקדוש הזה, ועל כן דומים אנו למלאכים אשר רואים ומכירים תמיד את אחדותו ית', ובטלים ומבוטלים הם תמיד אל הבורא ית'.

ולמרות שבכל ימות השנה מוכרח כל אחד מאתנו לאכול ולשתות לקיום גופו, וכבר הורו לנו רבותה"ק כי קיום הגוף נעשה בקדושה ובטהרה ע"י הניצוץ הק' הטמון בתוך כל דבר מאכל, ועל כך נאמר 'כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', מ"מ שונה הוא יום הכיפורים שבו אין אנו צריכים כלל לקיים את גופנו ע"י הניצוץ הטמון במאכלים, כי גופנו ניזון ממזון רוחני, והיינו כי עצם תוקף קדושת היום אשר קדוש בקדושת עולם הבא משפיע חיות לקיום גופנו, בבחינת 'ויחזו את האלוקים ויאכלו וישתו', שההנאה ממראה זיו השכינה היה נחשב להם כאילו אכלו ושתו.

וכדברים הללו כתב הרה"ק בעל 'דברי חיים' מצאנו זי"ע וז"ל 'התענית באהבה ויראה היא מזון הגוף והנפש... והרה"ק רבי צדוק

לך והגוף שלך' - שניהם שוים לטובה, ומבקש 'ה' עשה למען שמך'.

יתכן להוסיף ברמז על דבריו הק', כי בחינת 'הנשמה לך והגוף פעלך' מכוונת על ראש השנה בו מתמקדים בעיקר בחלק הנשמה, כי עיקר מעלת היום היא להמשיך ענין 'ויפח באפיו נשמת חיים', ובחינת 'הנשמה לך והגוף שלך' היא ביום הכיפורים, בו משיג האדם את אחדות הבורא אף בעיני טבע העולם, וגופו הגשמי מתרומם למעלה כדוגמת הנשמה.

תענית יום הכיפורים - הגוף יונק את חיותו מרוחניות

אתה הראית לדעת, כי ביום הכיפורים מתעלה ומתרומם אף הגוף הגשמי לעילא, בהכירו וביודעו את ענין אחדות הבורא, אם כן אמור מעתה, כי ענין התענית ביום הכיפורים אין הוא ענין של צער ועינוי הגוף, ואין הוא דומה למה שכתבו הקדמונים בספריהם שאדם אשר נכשל ל"ע בחטאים מסוימים, עליו לשבת בתענית בבחינת 'תשובת המשקל' כדי לסגף את הגוף ולתקן את אשר פגם. כי ענין התענית של יום כיפורים הינו ענין של שביתה מאכילה ושתייה וכלשון התורה"ק 'שבת שבתון', וטעם הדבר, להראות בעצמנו כי ביום הזה אין לנו צורך

טעם שזוכה לעבוד המלך ולקיים מצותיו בחמש עינויין וכל חובת היום, הרי האיש הקדוש הזה מקיים שפיר שניהם שבת ויום כיפור... (וכ"כ גם בספה"ק 'בני יששכר' חודש תשרי מאמר ז אות יז). הרי לנו, כי התענית ביום הכיפורים יכולה להיחשב כעונג.

אתה הראית לדעת, כי טעם התענית של יום הכיפורים הוא, כיון שמתעלים אנו למדריגת מלאכים על כן אין לנו צורך לינוק את חיותנו ממאכל גשמי, והוא אשר אמרנו שביום הכיפורים הגוף והנשמה יחד מרגישים את אחדות הבורא בבחינת 'הנשמה לך והגוף שלך', וגם הגוף אשר בכל יום ויום מוכרח לאכול ולשתות רואה עתה ביום קדוש זה, כי אין לו צורך באכילה ושתייה.

איסור נעילת הסנדל - קדושה גם בעיני ארציות

גם איסור נעילת הסנדל ביום הכיפורים מתבאר היטב על פי יסוד אמרינו לעיל, כי ידוע שהטעם שצריך נעילת מנעלים לרגליים בכל ימות השנה הוא כדי שיהיה הפסק בין האדם לארץ, כי האדם קדוש בכל מיני קדושות ואילו על הקרקע שוכנים חלקי הקליפות. אך ביום הכיפורים הלא מתגלה לעין כל כי כל עיני הארציות הינם חלק מאחדות

הכהן מלובלין ז"ע אף נתן רמז נאה על כך, כי בפרק 'יום הכיפורים' שבמסכת יומא מאריכה הגמ' בענין מאכל המן שאכלו אבותינו במדבר, ולכאורה מה ענין מן אצל מסכת יומא העוסקת בדיני ועיני יוהכ"פ, אלא כיון שהמן הינו מזון רוחני, וכפי שנאמר עליו 'לחם אבירים אכל איש', וגם ביום הכיפורים ניזונין אנו מרוחניות ודומין אנו למלאכי השרת, הנה כי כן ראוי לכתוב ולעסוק בענין אכילת המן במסכת יומא.

ובשנה כזו, שיום הכיפורים חל ביום שבת קודש מקבל ענין זה משנה תוקף, וכפי שכתב בספה"ק 'נועם מגדים' וז"ל 'אמרו רז"ל, אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין. והנה עינינו רואות דאנחנו שומרי שבת ומדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום. אמנם הכוונה הוא על שבת ויום הכיפורים דשניהם נקראים שבת, וכשחל יום הכיפורים בשבת אזי אי אפשר לקיים שניהם, שזה מצוותו בעינוי וזה מצוותו בעונג, ואיך יתקיימו שניהם, ובאמת יום הכיפורים דוחה שבת'.

'אבל בצדיק גמור שכל עינוגו עבודת ה' אזי מקיים ביום כיפורים גם עונג, שמתענג על ה' בעבודתו הקדושה בתפילת היום ושירות ותשבחות, ויערב לו מנופת צוף וכל

וכמטמונים ימצא את הבורא ית' בתוכיות של הלבושים הללו, ומעתה יבין כי אין מטרת הלבושים לכסות את אחדותו ית' כדי שלא נוכל למצוא את הבורא ית' בענינים הגשמיים, אלא איפכא מסתברא, כעת אחר יום הכיפורים נתוודע לנו כי עלינו רק להסיר את המסכים המבדילים ולגלות את אור ה', וכשם שמטרת בגדי האדם היא לכבד את האדם, וכדברי חז"ל (שבת קיג.) שר' יוחנן קרי למאניה מכבודתי, כמו"כ מטרת הלבושים הגשמיים שבעולם הזה היא כדי לכבד את אור הבורא ב"ה.

עיצומו של יום מכפר - כי בעולם הבא אין שום מקום לחטא

אחר שביארנו באריכות כי יום הכיפורים הוא בבחינת מעין עולם הבא, כאשר זוכים אנו לראות ולהכיר את אחדות הבורא ית' אף בגשמיות העולם ללא מסכים מבדילים, נקל להבין את ענין טהרת היום הקדוש הזה, בו נמחלים כל עוונות בית ישראל.

כי הלא פשוט וברור לכל בר דעת, כי הסליחה והמחילה שאנו זוכים מדי שנה בשנה ביום הכיפורים אינן דומות כלל למחילה של שני בני אדם אשר התקוטטו ביניהם ובסופו של דבר התרצו ביניהם ומחלו זה לזה. כי

הבורא ית', וגם על הקרקע הגשמי חלה מעין קדושת עולם הבא ביום זה, וא"כ אין צורך לנעול מנעלים להפסיק בין האדם לקרקע. אמור מעתה, מצבנו ביום הקדוש הוא בבחינת 'של נעליך מעל רגליך, כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא'.

גשמיות העולם - לבוש המכבד את אור ה'

בענין זה ישנה אריכות רבה ועמוקה בספר 'סוד ישרים' ותורף דבריו, כי ביום הכיפורים נעשית תפיסה חדשה בדעת האדם. כי כאשר נגלה לעיניו אחדותו של הבורא ב"ה, וכאשר רואה כי ביכולתו להתקיים יום אחד ללא אכילה ושתייה ושאר צרכים גשמיים, מתחיל הוא להבין כי על כרחך אין האכילה והשתייה נחשבות כחלק ממש ממהותו של הגוף, כי א"כ לא היה יכול להתקיים בלעדיו, אלא שדומות הן למלבושים המסייעים לגוף האדם אשר אינם חלק ממש ממהותו, וניתן להפשיטם בשעת הצורך.

וכאשר ישיג זאת האדם בדעתו, יבין וישכיל כי כל הלבושים הגשמיים הללו הם מאת ה', אשר מכסה את מציאותו ית' המצויה בכל חלקי הבריאה בלבושים הללו, אולם כאשר יחפשנו היטב ככסף

קשר ושייכות למעשי בני האדם, אלא לעצם מעלת וקדושת היום.

ובכך מפורש הענין בתורתנו הקדושה בפסוק 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם', והיינו, ש'ביום הזה' - עיצומו של יום, 'יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם', כי עצם השראת קדושת עולם הבא על עולמנו מסירה את כל החטאים והפשעים.

ענין זה נראה במוחש, כאשר לדאבוננו ישנם יהודים רבים שלא זכו להתחנך בדרך התורה והם רחוקים משך כל השנה מחיי תורה ומצוות, ועכ"ז בהגיע יום הקדוש, מתעוררים הם מתרדמתם ומתענים משך כל היום, ונכנסים לבתי כנסיות להתפלל את כל תפילות היום, ולמרות שהם כלל לא הכינו את לבם ליום הקדוש ומשך כל השנה היו שקועים ל"ע במעשיהם הלא טובים, מ"מ מנשבת גם עליהם רוח של תשובה וטהרה [ולצערנו הרב, כעבור היום הקדוש אין הם נשארים עם אותה רוח של טהרה ואין קיום להתעוררות זו, אך מ"מ גם יום אחד בשנה חשוב לפניו ית']. תופעה זו ידועה ומוכרת לכל, ואין לכך שום הסבר שכלי אם לא כי עיצומו של יום מגביה את כל יהודי אשר מזרע ישראל הוא לעולם נעלה יותר, אשר

ענין המחילה של יום הכיפורים הינו בבחינה אחרת לגמרי, עד שכמה תנאים סוברים שיום הכיפורים מכפר בין לשבים ובין לשאינם שבים, ומכאן ראיה כי טהרת היום אינה קשורה ותלויה רק עם התשובה ששבים ביום זה.

ופנימיות הענין היא, כי הלא יום זה קדוש ונורא מאוד, כי מעין עולם הבא הוא. והנה בעולם הבא אין שום ענין ומקום לחטא ועוון, ואין שם שום רשע לפניו ית', כי בעולמות העליונים אשר מתקיים בהם 'תרוממנה קרנות צדיק', מתקיים אף רישא דקרא ו'כל קרני רשעים אגדע'. ועל כן, כאשר שורה בעולמנו קדושת עולם הבא, נמחלים מאליהם כל העוונות.

נמצאת למד, כי מחילת העוונות הינה תוצאה של 'ולו יום אחד', כי בכך שהשי"ת בחר לו לחלקו את היום הקדוש ומאיר לנו בו את אור אחדות ה', ומקדש את העולם בקדושת עולם הבא, נמחלים כל עוונות בית ישראל.

ועל כך אמרו 'עיצומו של יום מכפר' - כי הכפרה היא תוצאה של עיצומו של יום הקדוש, בו מתקדשים אנו בין מצד הנשמה ובין מצד הגוף בקדושה של מעלה, ואין לכך שום

לפניו. ואם יהודים אלו מתעוררים מחמת עיצומו של יום, עאכו"כ שעיצומו של יום משפיע עלינו טהרה רבה, ומתקיים בנו 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם'.

בו שוררת אחדות הבורא וקדושת עולם הבא אף על עניני חולין וגשמיות, ולכן מתעלים גם אותם יהודים מגושמים ופחותים למדריגה נעלית, וביכולתם לוותר על אכילתם ושתייתם וכדו' ולעמוד בתפילה

[ד]

עבודת האדם ביום הכיפורים

ומנקה כל חטא ועוון, כי למרות זאת עדיין אפשר תמיד להוסיף בצחצוח הנשמה אשר התלכלכה בחטאים.

משל למה הדבר דומה, לבגד אשר נמצא עליו כתם וצריך לכבסו, הנה בכיבוס הראשון יוסר רק עצם הלכלוך, אך עדיין ישאר רושם ניכר מהכתם, ולכן יכבסוהו האדם שנית, ואם עדיין לא ימצא הבגד חן בעיניו, יוסיף לנקותו פעם אחר פעם עד אשר לא ישאר זכר לכתם. כמו כן, ענין טהרת הנשמה והלב משולה לטהרת בגד מכתם, בבחינת 'אכבס בו לבי כבורית', ועיצומו של יום אכן מסיר את הלכלוך וכל העוונות נמחלים, אך עדיין נשאר רושם וזכר מהכתמים שעל נשמתו, ועל האדם לעמול בכיבוס אחר כיבוס עד אשר תהיה נשמתו זכה ונקיה ללא שום פגם. זוהי העבודה הרובצת על שכמנו בימים האלו, ימי התשובה ויום

'לפני ה' תטהרו' - עבודת האדם להוסיף בטהרת נשמתו

אחר שביארנו את תחילת הפסוק 'כי ביום הזה וכו' נמשיך אל סיומו 'לפני ה' תטהרו', וכבר הזכרנו בראשית דברינו, כי לכאורה צריך הסבר על כפילות הלשון בפסוק זה.

וביאור הדבר, כי הנה בנוסף למחילת העוונות הנגרמת מחמת עיצומו של יום וכאמור לעיל בארוכה, ישנו ענין נוסף שעל כך אומר הכתוב 'לפני ה' תטהרו'. והיינו, שעל האדם להוסיף מדיליה עבודה רבה ויגיעה עצומה לנקות ולטהר את עצמו מכל לכלוכי וזוהמות החטאים, ועבודה זו שעל האדם לעבוד בכוחות עצמו, יש בה מדריגות רבות זו למעלה מזו, כל אחד לפי דרגתו ומצבו בעבודת ה'.

ואין לתמוה על נחיצות עבודה זו, אחר שעיצומו של יום הקדוש מכפר

חטאותיכם' מוסב על הטהרה מחמת עיצומו של יום, וסיפא דקרא 'לפני ה' תטהרו' מוסב על עבודת ויגיעת האדם להיטהר ולהתקדש, והשיעור של 'לטהר אתכם' תלוי עד כמה יהיה 'תטהרו' מצד האדם, כי כפי רצונותיו של האדם לזכות לטהרה וכערך יגיעתו בעבודה זו, כך יזכה להיטהר ולהתקדש ביום הקדוש.

התרוממות דקדושה בישיבה בסוכה

- סימן מובהק לשבע טהרתו

ויצוינו, כי הרה"ק בעל 'שם משמאל' זי"ע כותב בספרו 'הק', שביכולתו של כל אחד ואחד להרגיש בעצמו את שיעור הטהרה שהשיעור לו מן השמים ביום הכיפורים ע"י עבודתו, כי אם ירגיש התעלות והתרוממות עצומה בימי חג הסוכות בעת ישיבתו בסוכה, אזי ידע נאמנה כי זכה לשפע רב של טהרה ביום הכיפורים, ואם לאו, לאו. כי הרגשת התרוממות והנאה רוחנית בישיבה בסוכה, סימן מובהק היא שזכה להאיר ולטהר את נפשו ונשמתו ביום הכיפורים.

תוצאותיה של עבירה אחת -

תשוקות לענינים לא טובים

כדי להבין עד כמה חובה על האדם לעבוד על ענין הטהרה ביום הכיפורים ולקיים בעצמו את חובת היום השייכת אליו - 'לפני ה'

הכיפורים, לטהר יותר ויותר את נפשותינו ונשמותינו מכל סיג ופגם.

שיעור שפע הטהרה שנשפע

לאדם מן השמים - כערך עבודתו

זאת ועוד, אעפ"י שמצד הבורא ית' ועיצומו של יום זוכה כל יהודי לסליחה וכפרה ולשפע של טהרה וקדושה, מ"מ אין הדבר שווה לכל אחד, אלא לפי ערך עבודת האדם לנקות את נשמתו מכל פגם, כך זוכה הוא לקבל את השפעת הטהרה ממרומים הנשפעת מחמת עיצומו של יום. ורמז לדבר מובא בספה"ק 'תפארת שלמה' על הפסוק 'ויאמר ה' סלחתי כדברך', והיינו 'ויאמר ה' סלחתי' - השי"ת אומר שיסלח וימחל לכל אחד, אך 'כדברך' כפי גודל בקשתך אלי. והיינו, המבקש סליחה רק מן השפה ולחוץ אך לכו בל עמו, הרי גם את סליחתו יקבל בסגנון דומה, אך המתחנן ממעמקי לבבו ושב בתשובה שלימה מתוך חרטה על העבר וקבלה על העתיד, ובכל מאודו משתוקק הוא ומתאוה לזכות לטהרת הגוף והנפש, וכל עצמותיו תבערנה באש קודש, אזי יזכה גם לסליחה רבה וטהרה גדולה ועצומה, כי ערך הטהרה והסליחה מאת ה' תלוי בעיקר במעשי האדם.

הוי אומר, רישא דקרא 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל

לפניו ליום הדין... ר' אליעזר אומר קשורה בו ככלב'. וכאשר מתבוננים קימעא הרי הדבר נורא מאוד, כי הלא אמרו חז"ל ששבעה שמות יש לו ליצר הרע, והגמרא מונה את כל השמות (רע, ערל, טמא, שונא, מכשול, אבן וצפוני) אשר כל אחד מהם מרמז על כח אחר של היצר, וא"כ הגע בעצמך, הלא כאשר האדם שומע לקול יצרו ועובר עבירה הרי תיכף התקשר והתדבק בכל הכוחות הללו, ואותם כוחות מתלבשים עליו ומונעים ממנו להתאוות ולהשתוקק לדברי קדושה, ותחת תשוקות הנשמה מכניסים הם בו תשוקות ורצונות לעניני חולין ולדברים השנואים בעיני ה', היש לך דבר גרוע מכך.

ענין זה אשר נעשה עם האדם אחר עבירה אחת טמון בדברי אדם הראשון אל השי"ת אחר חטא עץ הדעת באמרו 'האשה אשר נתתי עמדי, היא נתנה לי מן העץ ואוכל', ודרשו חז"ל 'אכלתי ואוכל עוד'. ועומק הדברים הוא, כי אדם הראשון התוודה על מר מצבו והתאונן לפניו 'אכלתי ואוכל עוד', וכוונתו היתה לומר, כי מאז שנכשל בחטא נעשה אצלו מצב חדש של 'אכלתי ואוכל עוד' בבחינת 'עבירה גוררת עבירה', ונעשה שבוי בידי יצרו.

תטהרו', ואלו רווחים עצומים יהיו מנת חלקו אחר שימחלו כל עוונותיו ותכובס נשמתו, עלינו להקדים הקדמה קצרה אשר תאיר את הענין באור יקר.

ידועים דברי קדשו של הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע על הפסוק 'כי עמך הסליחה למען תורא', שכל מטרת בקשתנו לפניו ית' שיסלח לנו על כל עוונותינו היא 'למען תורא' – שנזכה ליראת הבורא.

ביאור דבריו הק' הוא, כי הנה תשוקותיו ורצונותיו של כל יהודי ויהודי מצד נשמתו הם לעניני קדושה ועבודת ה', ובכל מאודו משתוקק הוא להתעלות בתורה ובתפלה, להגיע לידי אהבה ויראה, לזכות לאמונה תמימה בה' ולדבקות בו ית', וכל יהודי חפץ מאוד להשיג השגות נעלות בעבודת ה' ולהרגיש מדרגות רמות ונעלות.

אולם הרצונות הטובים הללו הם רק מצד אחד, כי מאידך גיסא, הלא כאשר יהודי נכשל חלילה בעבירה אפילו פעם אחת, הרי מיד התחבר הוא עם צד הטומאה, ומני אז מתעוררות אצלו תשוקות חדשות לענינים ההפוכים מצד הקדושה, וככלל הידוע 'עבירה גוררת עבירה', וכן אמרו (סוטה ג): 'העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת

וידוע שבספר דברי חיים עה"ת להרה"ק מצאנו זי"ע כותב על הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע שהיה שורף את ידו לתקן על שהיכה את אמו בעת ינקותו, ואף שאין לנו השגה כלל בדרכי תשובת הצדיקים אשר תמיד מוצאים בעצמם פגמים ועבירות, אך מ"מ עומק הרעיון הטמון בכך הוא, שרצון קדשו היה לשרש אחר החטא הראשון, כדי לבער את הרע השוכן בלב האדם.

הרי לנו, כי מצד הנשמה יש לו לאדם רצונות קדושים ונעלים, ומצד היצר הרע אשר התחזק בקרבו אחר שעבר עבירה אחת, יש לו תאוות ותשוקות לא טובות.

מצב קשה זה גורם, כי בלב האדם פנימה מתחוללת מלחמה תמידית בין שני כוחות. הנשמה בוערת בקרבו שיתאווה לענייני קדושה ולהשגות בעבודת ה', ומאידך גיסא מנסים כל כוחות הטומאה להכשילו שוב פעם לדבר עבירה, ועל כך התאונן הנביא (מלכים א' יח, כא) 'עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים, אם ה' האלוקים לכו אחרינו, ואם הבעל לכו אחרינו'.

'כי עמך הסליחה למען תורא' - כדי שנוכל לעבדו ולירא מפניו בראוי

אחר הקדמה זו נבין הדק היטב את דברי קדשו של הרבי מלובלין זי"ע, 'כי עמך הסליחה' שהמטרה

ונסביר את הענין ביתר בהירות, כי הלא לכל אדם ישנה נפש הבהמית הנוטה למידות רעות ומגוננות, כגון כעס, תאוות, קנאה ושנאה וכדו', אך כל זמן שלא חטא, הרי מצויות אותן כוחות פנימה, וביכולתו לשמור ולפקוח עין שלא יצאו החוצה. אך כיון שנכשל פעם אחת והשתמש עם אחד מהכוחות הללו, הרי הוציאו החוצה מן הכח אל הפועל, ומאז מתפשט אותו כח באדם בכל התוקף, ומנסה למשוך אותו שוב ושוב להשתמש עם אותו כח רע, והרי דומה הדבר למחלה קשה שפשה ומתפשטת בגוף החולה ל"ע. נמצא שהאדם בעצמו כאשר השתמש פעם אחת עם אחת מהמידות הרעות, יצר הוא במו ידיו כלי רע בתוכו, ובכך הביא על עצמו רצונות חדשים אשר מעולם לא עלו על דעתו.

תשובה על החטא הראשון - כדי לבער את כוחות הרע

מסיבה זו כתבו בספה"ק, שכאשר האדם שב בתשובה, עליו לשרש אחר העבירה הראשונה אשר הביאה אותו לשאר העבירות ויחזור בתשובה עליה, כי היא אם כל חטאת, ואם לא ישוב בתשובה על העבירה הראשונה, הרי ישארו בקרבו כוחותיו הרעים של היצר הרע, ושוב יהיה נתון ביד היצר הרע אשר יכשילו פעם אחר פעם.

תורא', כדי שיראת ה' תשרה עלינו תמיד, וכוחות הרע יבוערו לגמרי, וכך נוכל להטות לבבנו אליו ית', ללכת בכל דרכיו ולשמור מצוותיו כראוי וכנכון.

המורם מכל אלו, כי כל יהודי ויהודי צריך להשתוקק בכל לבו, בכל נפשו ובכל מאודו, שיזכה לסליחה ולטהרה מאת הבורא ית', כי לולא סליחתו אין לו חיים רוחניים. ומעומק הלב יתחנן אל אבינו שבשמים, סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו, עשה למען שמך, עשה למען תורתך, עשה למען יראתך, כדי שנוכל לעבדך באמת ובלב תמים ובנפש נקיה וזכה, ולא יפתנו ולא יתגרה בנו יצר הרע, ויניחנו לעבוד את ה' כאשר עם לבבנו.

שמחת מחילת העוונות - שנעשה בריה חדשה ללא כח הרע

אחר הדברים האלו, יובן היטב ענין השמחה הבאה בעקבות מחילת העוונות, וכהכרזת הבת קול במוצאי יום הקדוש לך אכול בשמחה לחמך, ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה האלוקים את מעשיך, וכדברי דוד המלך ע"ה (תהילים נא, ט-י) 'תחטאני באזוב ואטהר, תכבסני ומשלג אלבין. תשמעיני ששון ושמחה, תגלנה עצמות דכית', כי הלא בתחילת דברינו תמהנו מה טיבה של שמחה זו.

העיקרית בבקשת הסליחה היא 'למען תורא' - שנגיע לידי יראת ה'.

והיינו, כי כאמור לעיל, לא יתכן לו לאדם לעבוד את הבורא ית' ביראה ובאהבה, ולא שייך שיוכל להגות בדברי תורה ולעשות את רצון הבורא בקיום מצוותיו כראוי, כאשר לא זכה לסליחה וכפרה ממנו ית', כי הלא כוחות הרע והטומאה מנסים בכל רגע ורגע להכשילו ולהפילו ברשתם, ואף אם מתעורר האדם לרצונות טובים שמקורם מצד הנשמה, הלא באותו זמן ממש צצים בו רצונות לא טובים שמקורם מצד הכוחות הרעים השוכנים בקרבו, ורצונות אלו נלחמים עם הרצונות הטובים, ונמצא שכל ימיו הוא במלחמה תמידית הקשה מנשוא.

ובן אמרו 'גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות', והיינו כי גם באותו זמן אשר יש לו לאדם רצונות טובים בבחינת 'רצוננו לעשות רצונך', מעכבו השאור שבעיסה התופח ומחמיצו לדבר עבירה, ואין לו לאדם אלא להרים את ידיו בתפילה אל ה' שיעזרהו לבער את הרע מקרבו למען אשר יוכל לעבדו.

ועל כך התכוון הרבי מלובלין זי"ע 'כי עמך הסליחה' - כל בקשתנו לזכות לסליחה ולכפרה היא 'למען

אחר שנמחלו עוונותינו, היא הגורמת שיסלח לנו השי"ת על עוונותינו ביום הכיפורים, ומדייק את הענין בלשון הבת קול 'לך אכול בשמחה לחמך, ושתה בלב טוב יינך, כי כבר רצה אלקים את מעשיך', כי הלא התיבה 'כבר' היא לשון לשעבר, ללמדנו כי כיון שגלוי וידוע לפניו שבמוצאי יום הכיפורים יאכל האדם את לחמו בשמחה וישתה את יינו בלב טוב, על כן מחל לו השי"ת את עוונותיו ביום הכיפורים, וזהו 'לך אכול בשמחה לחמך...' ושמחה זו היא הגורמת על העבר ש'כבר רצה האלוקים את מעשיך' - ביום הקדוש.

וזהי השמחה הגדולה של מחילת העוונות, ועל כך אמרו 'לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים'.

וביאור הענין הוא, כי כאשר ידע האדם נאמנה, כי כל עוונותיו נמחלו כלא היו, ולא נשאר זכר מכוחות הרע שהיו בקרבו וכקטן שנולד דמי, הרי לא יהיה שיעור וקץ לשמחתו, כי מעתה יהיו כל שאיפותיו ותשוקותיו טהורות ונקיות לצד הקדושה, כי בחינת 'אכלתי ואוכל עוד' כבר איננה מצויה כלל אצלו, והינו בריה חדשה לגמרי, ומעכשיו ביכולתו למלא את יעדו בעולם, לעשות נחת רוח לפני השי"ת בתורה, בתפילה, במצוות ומעשים טובים.

ולא זו בלבד, אלא עפ"י המובא בספ"ק 'שפת אמת' ישנה הוספה עמוקה בענין, ששמחה זו שאנו שמחים במוצאי יום הכיפורים על כך שמעתה נוכל לעבדו ביתר שלמות

[ה]

יום הכיפורים - עת רחמים ורצון

מקורם של הרחמים הנשפעים ביום הקדוש על כנסת ישראל הוא מי"ג מידות של רחמים אשר אינן חוזרות ריקם, ועל כן מרבים לאמרם בתפילות יום הקדוש, ואף יומיים קודם לכן תיקנו לאמרם בפזמון של הסליחות, ואותו יום גבוה ונשגב הוא מחמת כן, ומכונה בשם 'יום י"ג מידות'.

י"ג מידות של רחמים משפיעים ביום הקדוש רחמים וחסדים במסילה נעלה כעת לבאר ענין נוסף המובא בספרי הקודש אודות יום הכיפורים, אשר בו מתעוררים על כלל ישראל רחמים וחסדים גדולים, וביום הזה גוברת מידת הרחמים על ענין הדין והמשפט השייך ליום זה - בו נחתם גזר דינם של כל ברואי עולם.

על כן ראוי ונכון להתמקד במשמעותה הפנימית של מידת הרחמים המתגוללת על עם הקודש ביום הקדוש.

מידת הרחמים פודה את מידת האהבה

הרה"ק בעל ה'תניא ז"ע מחדש יסוד איתן בענין השפעת הרחמים, אשר חוזר הוא עליו פעמים רבות בספה"ק ב'ליקוטי אמרים' וב'ליקוטי תורה', ונסביר את דברי קדשו.

הנביא אומר (ישעיה כט, כב) 'כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', וכוונת הענין היא, כי הנה פעמים רבות יארע לו לאדם שיחפוץ מאוד לגשת אל העבודה במידת האהבה, אך לבו בל עמו. ברצונו להניח תפילין מתוך אהבת ה', אולם אין הוא מצליח לעורר בקרבו רגשי אהבה. משתוקק הוא להתפלל וללמוד מתוך הרגשת אהבה רבה אל ה', אך רגשותיו נעולים וכבויים, ואין הוא מוצא דרך לעורר את לבבו לאהוב את הבורא ית"ש.

על כן ראוי ונכון להתמקד במשמעותה הפנימית של מידת הרחמים הקודש ביום הקדוש.

מידת הרחמים פודה את מידת האהבה

הרה"ק בעל ה'תניא ז"ע מחדש יסוד איתן בענין השפעת הרחמים, אשר חוזר הוא עליו פעמים רבות בספה"ק ב'ליקוטי אמרים' וב'ליקוטי תורה', ונסביר את דברי קדשו.

הנביא אומר (ישעיה כט, כב) 'כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', וכוונת הענין היא, כי הנה פעמים רבות יארע לו לאדם שיחפוץ מאוד לגשת אל העבודה במידת האהבה, אך לבו בל עמו. ברצונו להניח תפילין מתוך אהבת ה', אולם אין הוא מצליח לעורר בקרבו רגשי אהבה. משתוקק הוא להתפלל וללמוד מתוך הרגשת אהבה רבה אל ה', אך רגשותיו נעולים וכבויים, ואין הוא מוצא דרך לעורר את לבבו לאהוב את הבורא ית"ש.

בעל התניא ז"ע מאלפנו דעת ובינה, וכותב כי העצה היעוצה לכך היא, שיתחיל האדם לעורר על עצמו ועל נשמתו רחמים רבים, ועליו להתבונן בינו לבין עצמו על נשמתו שבקרבו אשר נחצבה מתחת כסא

הכבוד, והיא חלק אלוקי ממעל, וכמאמר הכתוב 'ויפח באפיו נשמת חיים' וכפי הידוע כי 'מאן דנפח מדיליה נפח', וכך יתבונן שוב ושוב במעלת הנשמה הטהורה, ובד בבד יחשוב היטב על הירידה הגדולה וההשפלה העצומה שחוותה הנשמה כאשר השי"ת הורידה ממקום כה גבוה ונאצל אל עולמנו החומרי והשפל, למקום אשר קרוב האדם אל ההפסד יותר מן השכר, ולמרבה הצער עליה להתמודד עם כל תחלואי העולם הזה, וכך יעמיק במחשבתו על גודל הצער אשר יש לה בכל שעה ושעה בשעותיה בעולם הזה, ומתוך מחשבות אלו יבוא לרחם על נשמתו ברחמים גדולים כאשר ישכיל לדעת כי עלובה היא נשמתו הטהורה אשר ירדה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, ואין לך צער וכאב גדול מזה [וכפי שנוכל ללמוד מטענת מים התחתונים אשר התמרמרו על כי היו קרובים אל השי"ת והורדו מטה].

וביתר ביאור, משל למה הדבר דומה, לגביר נכבד ואדיר אשר כסאו היה מונח בין גדולי וחשובי דורו, והכל שחו בכבוד עשרו ויקר תפארתו, אך לא לעולם חוסן, וביום מן הימים הושלך למקום נידח ושומם ונהפך עליו הגלגל עד שנעשה לעני מרוד המחזר על הפתחים ומתגלגל

ובכך מפרש את נוסח התפלה בברכת יוצר 'המלך המרומם לבדו מאז, המשובח והמפואר והמתנשא מימות עולם. אלוקי עולם ברחמין הרבים רחם עלינו', והיינו שאנו אומרים שהשי"ת הינו מלך מרומם לבדו מאז, ותיבת 'אז' מרמזת על הענין שהקב"ה סובב כל עלמין, אשר אין לנו תפיסה והשגה בכך. וא"כ נשאלת השאלה מאליה, הלא גם אנחנו היינו כלולים באורו ית"ש, ומדוע לא זכינו להיות במצב כה מרומם. וכאשר שאלה זו מנקרת במחשבתנו הרי מעוררים אנו רחמים רבים על מצבנו השפל כיום, שנשמותינו היו ברום המעלות, וכיום מצויים אנו בעולמנו השפל מסובבים בניסיונות קשים מכל עבר, ולכן מבקשים אנו 'אלוקי עולם ברחמין הרבים רחם עלינו, אדון עוזנו, צור משגבנו, מגן ישענו, משגב בעדנו'.

נצטט חלק מלשון קדשו (לקוטי אמרים תניא פרק מה) 'עוד יש דרך ישר לפני איש לעסוק בתורה ומצוות לשמן, על ידי מידתו של יעקב אבינו עליו השלום, שהיא מידת הרחמים, לעורר במחשבתו תחילה רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המחיה נפשו, אשר ירד ממקורו חיי החיים אין סוף ברוך הוא, הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכולא קמיה

באשפתות לחפש דבר מאכל לפיו, הלא כל אדם יבין כי לא נמצא בעולם עלוב גדול ממנו, ויהמו רחמיו על האיש המסכן הזה. כמו כן, על האדם לחשוב ולהתבונן על מצבה המרהעלוב של נשמת האדם.

כאשר יחשוב מחשבות אלו ויעורר על עצמו ועל נשמתו רחמים, יעורר עליו רחמי שמים למעלה אצל אבינו קל מלך רחום וחנון, וברחמנותו הגדולה יפתח ה' הטוב את לבבו הערל, ותיכף ירגיש אהבה עצומה להשי"ת כתשוקת נפשו, ושערי תורה ומצוות יפתחו לפניו.

בכך מפרש בעל התניא את הפסוק 'כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם', כי הנה מידת אברהם אבינו היא מידת האהבה, ומידת יעקב אבינו היא מידת הרחמים, ולפעמים נעלמת מידת האהבה מלב האדם ואינו מוצא בקרבו את האהבה לבורא ית', אך אל יתיאש האדם כלל, כי עצה טובה יש לו, שיעורר על עצמו רחמים, וכך יזכה לעורר עליו מן השמים רחמים רבים. ועל כך מרמז הנביא 'בית יעקב אשר פדה את אברהם' - מידת הרחמים [שהיא מידת יעקב] תפדה את מידת האהבה [שהיא מידת אברהם] משביה, עד ששוב ירגיש רגשי אהבה להשי"ת.

יתר על כך, הלא מידת הרחמים היא מידת יעקב אבינו, והמתבונן במאמר הזוהר הק' שאומרים לפני תקיעת שופר יבחין, כי בשעה שבא יעקב אבינו אל אביו יצחק לקבל את הברכות מפיו ואח"כ בברחו מפני עשיו אחיו עשה באותן פעולות הכנה דרבה עבור הדורות הבאים אשר יעמדו בדין בימי ראש השנה ויום הכיפורים, ובהכנתו גרם שיתעוררו רחמים גדולים על כנסת ישראל מדי שנה בשנה בימים אלו, וא"כ פשוט וברור כי מידתו של יעקב אבינו שייכת באופן מיוחד לימים הללו.

על כן עלינו להתבונן ביום הקדוש במחשבות אלו, עד כמה עלובה נשמתנו אחר ירידתה מעולם הנשמות אל העולם הזה, ובפרט אשר בעוונותינו התלכלכה הנשמה ונפגמה, ומתוך מחשבות אלו נעורר רחמים על עצמנו, ובכך נהיה כלי לעורר עלינו מן השמים השפעות של רחמים, ויפתחו לפנינו שערי אהבה לאהוב את ה' בכל מאודנו ולעבדו בלב טהור וזך.

לוחות שניות ביום הכיפורים - השפעת מידת הרחמים

ונוסיף עוד, כי הנה אמרו בגמרא, שביום הכיפורים ניתנו לבני ישראל הלוחות השניות, וענין זה מראה לנו

כלא חשיב, ונתלבש במשכא דחויא הרחוק מאור פני המלך בתכלית ההרחק. כי העולם הזה הוא תכלית הקליפות הגסות כו' ... וזהו שאמר הכתוב 'וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך'. כי רחל היא כנסת ישראל, מקור כל הנשמות, ויעקב במידתו העליונה, שהיא מידת הרחמים שבאצילות, הוא המעורר רחמים רבים עליה. 'וישא את קולו' למעלה, למקור הרחמים העליונים, הנקרא 'אב הרחמים' ומקורם. 'ויבך', לעורר ולהמשיך משם רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור כנסת ישראל'...

מידת יעקב אבינו שייכת לימים הקדושים

יפוד חשוב זה משנן בעל התניא פעמים רבות בדברי קדשו, ודבריו אמורים לכל יהודי בכל עת מצוא כאשר אינו מרגיש אהבת ה' בעבודת הבורא, ונחוץ מאוד לשנן את עצתו אמונה של בעל התניא זי"ע.

אך כעת בימים הקדושים ובפרט ביום הכיפורים הדברים אמורים שבעתיים. כי הלא עצם הימים הללו מכונים ימי הרחמים והרצון, ובפרט יום הקדוש אשר כולו רחמים ורצון כאמור לעיל, וא"כ בוודאי כי עצה זו ביכולתה לעורר בשמים למעלה רחמים מרובים.

משל למה הדבר דומה, לעשיר נכבד ורם שהבחין בעני אשר מסתובב ברחובות העיר ללא קורת גג לראשו וללא אוכל לפיו, נכמרו רחמיו של העשיר עליו עד שהכניסו לבית פלטרין שלו, האכילו ממיטב מאכליו המשובחים, והלבישו בגדי יקר וגדולה. כך הוא ענין מתן תורתנו באהבה, שהקב"ה ריחם עלינו והביאני המלך חדריו - אל חדרי תורתנו הק', והעניקה לנו. ברור ופשוט שאין המשל דומה כלל וכלל לנמשל, ולא ניתן לשער ולתאר את גודל רחמיו וחסדיו של הבורא ב"ה בנתינתו לנו את התורה"ק, וכדי לשבר את האוזן הבאנו את הדברים הללו.

ואם על עצם נתינת התורה לעם ישראל אמרנו שמקורה במידת הרחמים, הרי שבלוחות השניות התגלתה ביתר תוקף מידת רחמנותו. כי הלא בלוחות השניות היו חכמות חדשות, וקדושתה היתה יתירה על הלוחות הראשונות, וכדברי המדרש 'לוחות הראשונות לא היו בו מדרשות הלכות ואגדות', וא"כ נשפע בעת נתינתה מידה מרובה של רחמים. וטעם הדבר שבלוחות השניות היו חכמות חדשות הוא כענין שאמר הכתוב (קהלת א, יח) 'כי ברוב חכמה, רוב כעס', ולכן כיון

בעליל על גודל התגלות הרחמים שביום זה, כי הלא ידוע ומפורסם שבעת מתן תורה נגלה הקב"ה לישראל כזקן מלא רחמים, וא"כ גם בלוחות השניות אשר ניתנו ביום הכיפורים נגלה הקב"ה אל בני ישראל כזקן מלא רחמים.

והסבר הדבר הוא, כי הרי שורשה של התורה הק' הוא ממקום גבוה מאוד, כי 'הוא וחכמתו אחד', ולמרות כן צמצם הקב"ה את חכמתו ברוב רחמיו וחסדיו, ואת חכמתו העמוקה הלביש בתורתנו הק' ונתנה לנו, הרי לך כי נדרשת היתה מידת הרחמים כדי להעניק לנו את גודל חכמתו. ובפרט אחר שידענו כי בתורה הק' הכניס הקב"ה את כל הקדושות ואת כל הסגולות, וכדברות קדשם של רבותה"ק מבעלזא זי"ע שעל ידי התורה ניתן לזכות לקדושת כל הזמנים, לקדושת כהן ולוי וכדו', לקדושת בית המקדש, ולתשובה שלימה, ואף לכפר ולתקן את כל ד' חילוקי כפרה, הרי אין לך רחמים וחסדים גדולים מכך. וענין זה אף מרומז באמרם ז"ל 'התורה יורדת ממקום גבוה למקום נמוך', פירוש, חכמה וקדושה כה גדולה אשר אינה ניתנת להשגה כלל, הורידה השי"ת ממקום גבוה ונתנה לנו קרוצי חומר המצויים במקום נמוך.

שבתו בשמים עד לארץ התחתונה כדי שנזכה להשיג השגות כפי דרגתנו וקט שכלנו, וזהו 'בשבתו עם זקני ארץ'.

והרי הדברים הללו תואמים ביותר את אשר אמרנו עד עתה, שיום הכיפורים הוא יום של גילוי והתעוררות של מידת הרחמים, וכמו שבעת אשר ניתנו הלוחות השניות ביום זה נשפע מידה גדושה של מידת הרחמים, כן הוא מדי שנה בשנה.

שהלוחות השניות הגיעו אחר כעס, היתה בהן חכמה יתירה.

עוד מצינו בדברי הזוה"ק 'נודע בשערים בעלה, בשבתו עם זקני ארץ - לפום מה דמשער בליביה', והיינו, שכל אחד ואחד זוכה להשיג השגות בתורה ובעבודה לפי דרגא דיליה, והפסוק אומר על כך 'בשבתו עם זקני ארץ', פירוש, השגות אלו ניתנו לנו מאת הבורא ב"ה אשר כזקן מלא רחמים השפיל את עצמו ממרום

[1]

הכרת האמת בעבודת יום הכיפורים

והכוונה בכך היא, כי על האדם להכיר ולדעת בידיעה ברורה מה הם החיים האמיתיים, ואלו חיים אינם מכונים חיים האמיתיים, והיינו, שישריש בקרבו מתוך אמת שרק חיי תורה ומצוות נקראים חיים, כי חיים הללו הם חיי נשמה וחיי נצחיות, ועל כך נאמר 'ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום', וחיי עושר ותענוגים גשמיים אשר אינם נוטים לצד הקדושה אינם חיים כלל אלא להיפך, חיי שקר והבל הם, ורק אחר שיטע בקרבו ידיעה זו באמת ובלב שלם, יזכה לבחינת 'בית יעקב אשר פדה את אברהם'.

הכרה בחיי אמת - תנאי קודם למעשה להשפעת הרחמים
אך מן החובה להוסיף, כי כדי שיוכל האדם ביום הכיפורים לעורר רחמים על עצמו, ובכך לעורר עליו רחמי שמים, עליו להיות דבוק אל מידת האמת, כי מידות האמת והרחמים תלויות זו בזו, ושני המידות הללו הן מידותיו של יעקב אבינו וכפי שנאמר 'תתן אמת ליעקב'. כמו כן, אחת מ"ג מידות של רחמים היא מידת האמת, וכמו שנאמר 'ורב חסד ואמת', הרי שמידות הרחמים והאמת קשורות אחת אל רעותה.

העבירות הינן מצד מהותו, הרי ירים את ידיו ביאוש, כי יחשוב שפנימיותו מושכת אותו בין לטוב ובין לרע, ובלית ברירה ישלים עם מצבו הלא טוב, ולא יאבה כלל לשנות את דרכיו ולרחם על עצמו, ונמצא שמפסיד הוא בשתי ידיו את המלחמה. אך אין זה נכון כלל, והאמת לאמיתה היא, כי רק לרצונות טובים יש לו משיכה מצד מהותו הפנימית, ואילו כאשר חש הוא לפעמים משיכה לתאוות חומריות אין זו משיכה פנימית אלא חיצונית, ואז יתחזק בקרבו בידעו נאמנה כי בתוכו הינו רק טוב וכשר, ורצונותיו הפנימיים הינם אך ורק לחיי תורה ומצוות.

כתוב בתורה 'ונשא השעיר עליו את כל עוונתם', ודרשו רז"ל (בראשית רבה סה, טו) בדרך רמז שהשעיר ישא על עצמו את כל 'עוונות-תם', והיינו שעוונות בני ישראל מכונים בשם 'עוונות-תם', ללמדנו שבני ישראל בפנימיותם הם תמימים ושלמים ללא שום מום, ואף בשעה שנכשלו ח"ו בעוונות לא נפגמה פנימיותם כלל ועדיין תמימים הם, כי העבירות באות רק מצד החיצוניות של בני ישראל ולא ממהותם הפנימית, וכבחינת יעקב אבינו שהעיד על עצמו 'אנכי איש חלק', וכן מכונה הוא בתורה 'יעקב איש תם יושב

והדבר מובן מאוד, כי אם לא ידע באמת ובתמים כי רק חיים רוחניים הם הם החיים האמיתיים, הרי לא יתמרמר כלל על מצבה הרע של נשמתו, כי הלא נהנה הוא מחיי עולם הזה, ולא יעורר כלל רחמים על עצמו. ולכן נדרשת מידת האמת כתנאי קודם למעשה, וכאשר יחדיר האדם בקרבו את אמיתה של תורה ועבודת ה', אז יוכל לרחם על עצמו ועל נשמתו.

המשיכה לעבירות - משיכה מצד החיצוניות של האדם

בנוסף לכך שעל האדם להכיר בחיי האמת ולמאוס בחיי השקר, עליו גם לדעת ידיעה נוספת החשובה מאוד, שמהותם ועצמיותם האמיתית של בני ישראל הן תורה ומצוות, ואילו עבירות ותאוות רעות וכו' הינן חיצוניות שבחיצוניות.

וזהו אכן האמת לאמיתה, כי כל יהודי בפנימיותו הינו טוב וישר, ורצונו לעשות את רצון קונו, ואם חלילה נכשל הוא בחטא אין זה מוכיח כי תוכנו הפנימי מושך לצד הרע, אלא ענין חיצוני הוא לחלוטין, וכאזהרת תורתנו הק' 'ולא תשא עליו חטא', ואזהרה זו נאמרה בין על אחרים ובין על עצמו.

ידיעה זו הכרחית ונחוצה מאוד לעבודת ה', כי אם חלילה יחשוב שגם

ואע"פ שמתאמרא משמיה דהרה"ק בעל 'חידושי הרי"ם' זי"ע מגור, שאף בשעת הוידווי אין לו לאדם להתבונן ולחשוב אודות העבירות שעבר, ומסיבה זו לא נהגו אצל עדת החסידים להאריך באמירת 'ועל חטא', כי סברו שהרהורים אודות העבירות שעבר האדם נכללים אף הם במה שאמרו חז"ל 'הרהורי עבירה קשים מעבירה', אך עלינו לדעת שהכוונה בכך היא, שעיקר השקעתו של האדם תהיה בחלק ה'עשה טוב' מכאן ואילך ולא בחלק של 'סור מרע' של העבר, אולם אין זה פוטר כלל וכלל את האדם להכיר בחומר החטא ולשוב עליו כדבעי, ועל כן בשעת הוידווי על האדם לומר את התיבות בכוונה הרצויה ובלב נשבר מתוך חרטה עמוקה.

צא ולמד ממה שכתב בספה"ק 'בני יששכר' על אלו אשר מתוודים רק מן השפה ולחוץ ולבם בל עמם בשעת הוידווי, כי עליהם תיקנו לומר בנוסח הוידווי 'על חטא שחטאנו לפניך בוידווי פה', ואכן מלפנים בישראל היו מקומות שנהגו שרק הרבנים והגדולים התוודו, כי עליהם ידעו בוודאות שהם אומרים את הוידווי בכוונה הראויה וברעותא דליבא. וכיוצא בזה מסופר אודות הרה"ק מרופשיץ זי"ע שראה פעם

אוהלים', וא"כ אין העוונות משתייכים אל בני ישראל, ולכן ישא אותם השעיר המשתלח לעזאזל, כיון שמקור ושורש הפנימי של העבירות מצוי רק בצד קליפת עשיו הרשע.

הכרה בחומר החטא

ברם למרות כל האמור, אין לו לאדם לשכוח חלילה מעוונותיו ולמעט בחומרתם, אלא עליו לדעת ולהכיר כי בשעה שחטא המרה את פי מלכו של עולם, ופגם מאוד בנשמתו הטהורה.

ולא זו בלבד, אלא בשעת החטא אף גרם להעליב כביכול את אבינו שבשמים, וכפי שכתוב בספר 'תומר דבורה' וז"ל 'הרי אין דבר נסתר מהשגחתו בלי ספק, ועוד אין רגע שלא יהיה האדם ניזון ומתקיים מכח עליון השופע עליו, והרי תמצא שמעולם לא חטא אדם נגדו שלא יהיה הוא באותו הרגע ממש שופע שפע קיומו ותנועת אבריו. עם היות שהאדם חוטא בכח ההוא, לא מנעו ממנו כלל, אלא סובל הקב"ה עלבון כזה, להיות משפיע בו תנועות אבריו, והוא מוציא אותו כח באותו רגע בחטא ועוון ומכעיס, והקב"ה סובל... הרי זה עלבון וסבלנות מה שלא יסופר, ועל זה קוראים מלאכי השרת להקב"ה - מלך עלוב'.

היה בוודאי רואה לנגד עיניו רק את המצוות שעשה, כי רק המצוות באות ממהותו הפנימית, ומידת יעקב הלא היא מידת האמת, וקושטא קאי ושיקרא לא קאי.

ויעמיק עוד במחשבתו, כי אף אם היו מראים ליעקב אבינו יהודי אשר ל"ע רחוק מאוד מחיי תורה ומצוות, לא היה יעקב אבינו רואה את מעשיו הרעים, אלא מיד היה מבחין בנשמתו אשר גם היא נחצבה מתחת כסא הכבוד, והיה מתמלא עליה רחמים על שמצויה היא אצל אותו אדם בצרה ובשביה.

ועל כן ידבק כל אחד מאתנו בדרכי יעקב אבינו ללכת בכל דרכיו בכלל וביום הקדוש בפרט, לראות רק את חלק הטוב שבאדם אשר הוא החלק האמת שבו, ולרחם על נשמתו המתייסרת עם הניסיונות הקשים, וכאשר ירחם על עצמו ירחמו עליו מן השמים ויזכה לקבל שפע של טהרה ומחילה ביום הזה.

יהודי אחד המכה על חזהו באמירת 'אשמנו, בגדנו'... ובהכירו בו שאין הוא מתכוון באמת למה שמוציא מפיו, אמר לו הרה"ק מראפשיץ בצחות לשונו 'קלאפ נישט! קלאפ נישט! ס'איז ס'אוי קיינער נישט דארט' [כפי שאומרים לדופק על פתח הבית 'אל תדפוק, אל תדפוק, הרי אף אחד אינו נמצא בבית'].

כללו של דבר, על האדם להכיר היטב בחומרת חטאיו אשר חטא נגד יצרו, אלא שבד בבד ידע בוודאות ובבטחה שחטאים חמורים אלו אינם נובעים ממהותו הפנימית, ואז יוכל להתוודות כראוי ולא ליפול לידי יאוש.

הליכה בדרכי יעקב אבינו

ועצה טובה קמ"ל, שידמה האדם לנפשו, כי אילו היו מערבים יחד את כל מצוותיו ועוונותיו, ואפילו אם היו עוונותיו מרובים ממצוותיו, והיו מראים את תערוכת זו ליעקב אבינו,

[ז]

המשכת קדושת יום הכיפורים על ימי החולין

ידועים דברי קדשו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע על דברי רש"י 'להזהיר גדולים על הקטנים', שבימי הגדלות צריך האדם

'להזהיר גדולים על הקטנים' - על התשובה להשפיע לכל ימות השנה לסיום נעמיק קצת בכמה יסודות נחוצים לעובד ה' בימים הנעלים הללו.

האדם לעבוד ולעמול בכל כוחותיו שתשובתו בימים אלו תשפיע עליו אף כאשר יחזור לזמני הקטנות, כי הלא כאמור לעיל אחד מיסודי התשובה הוא שאף כאשר יחזור למקום ולזמן בו נכשל בעבר, יוכל מעתה להתגבר על יצרו. ולא מלאכה קלה היא כלל וכלל, ודבר זה הוא אחד מהענינים המטרידים תמיד את עובדי ה', כיון שחוששים הם מה יהא עמם כאשר יפלו ממדרגתם הנעלית, ומהיכן יקחו אז את ההרגשות הנפלאות שחוו בימי הגדלות, ואכן נדרשת לכך עבודה עצומה והארה רבה, כדי שידע האדם איך ומה לוקח הוא עמו לימים הנמוכים והקטנים.

**קבלה טובה ביום הכיפורים -
ריבוי בלימוד התורה הקדושה**

אחרי ככלות הכל, כאשר ביארנו הדק היטב את עבודת הטהרה והתשובה ביום הקדוש, עלינו לדעת כעת מה נדרש מאתנו לעשות בחלק המעשה, כי הלא ידוע ידענו שקדושת יום הכיפור איננה נמשכת בפועל לכל השנה, וכעבור ירח האיתנים שוב חוזרים לימי החולין, ואיזה כלי וחפץ נעשה להתעוררות של היום הקדוש.

אכן העצה הטובה ביותר היא לקחת עסק התורה הקדושה עמנו לכל ימות השנה. כי הלא הגמרא מצויה אתנו בכל הזמנים, בין בזמני

לעשות הכנה ראויה לימי הקטנות, כלומר שלא די שיתעורר בזמנים הגדולים והנעלים לאותה שעה, אלא עליו לזכור בזמני הגדלות כי בוא יבוא זמן של קטנות, ויתכונן כבר בזמני הגדלות להמשיך את קדושת אותו זמן לזמני הקטנות.

דברי קדשו הללו נוגעים מאוד לימים הקדושים והנעלים האלו, כאשר רבים וכן שלמים עוזבים את ביתם ופורשים מכל עסקיהם הגשמיים כדי לנסוע לחצרות הצדיקים להסתופף בצל קדשם, ואשרי להם. אך עליהם לזכור, כי בסופו של דבר יחזרו לביתם ולעיסוקיהם כדרכם מימים ימימה, והלא אמרו חז"ל שהחוטא עליו לשוב בתשובה באותה אשה, באותו מקום ובאותו זמן, כלומר שיסוד התשובה הוא, שעליה להשפיע על האדם גם כאשר יחזור לאותו מקום ולאותו זמן, ויהיה מצוי באותו מצב אשר היה קודם, ושוב יוכל לבוא לידי נסיון, עכ"ז לא יכשל בחטא מחמת שכבר שב בתשובה שלימה על אותו חטא.

ואם הורה לנו הרבי ר' אלימלך זי"ע כי בכל זמן נעלה על האדם להכין צידה לדרך לזמני הקטנות, על אחת כמה וכמה שבזמנים נעלים הללו אשר הינם זמני תשובה, על

יום סליחה ומחילה, ויום שניתנו בו לוחות שניות, וכוונת הענין, כי הסליחה והמחילה תלויות וקשורות בקשר כל ינתק עם קבלת הלוחות, כי רק על עיון ולימוד בדברי תורתנו הקדושה נוכל לשמר את סליחת וטהרת יום הכיפורים, ואת השפעותיהם של כל מועדי חודש תשרי.

ולכן, הרוצה להחכים ולהכין את עצמו בימי הגדלות לימי הקטנות ולקיים בעצמו 'להזהיר גדולים על הקטנים', יקבל על עצמו ביום הקדוש להוסיף ולהרבות בלימוד התורה הקדושה בכמות ובאיכות, ולהשקיע ראשו ורובו בחכמת התורה, כי הם חיינו ואורך ימינו האמיתיים, ובהם נהגה יומם ולילה.

ונסיים מעין הפתיחה, שקדוש ונורא היום לאדוננו, וגבוה ונשגב הוא מאוד מבינת אנוש, ואפס קצהו של יום הכיפורים תראה, וכולו לא תראה.

ויעזור השי"ת שנזכה לתשובה שלמה, ויקויים בנו מקרא שכתוב 'ושב ה' אלוקיך את שבותך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים' במהרה בימינו. אמן.

גדלות ובין בזמני קטנות, והיא הערובה היחידה לשמירת השפעתה של עבודת התשובה של יום הקדוש, וכאמרם ז"ל 'בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין', וכביאורו הידוע של ה'מסילת ישרים', שאין תרופה אחרת למחלת היצר הרע כי אם עסק התורה הקדושה, כי הלא הבורא ב"ה אשר הוא ברא ויצר את היצר הרע מעיד שהדרך הבטוחה ביותר להילחם נגדו היא על ידי לימוד התורה, וכן אמרו 'היכי דמי בעל תשובה, היה רגיל ללמוד דף אחד, ילמוד שני דפים'.

זאת אומרת, שעל האדם להחדיר את כל ההתלהבות והתעוררות הקדושה שמרגיש בימים הנוראים בתוך לימוד התורה, והתורה הקדושה תשמש לו ככלי קיבל לנצור את כל האורות וההשפעות שירדו בתקיעת שופר בר"ה ובעבודת היום הקדוש, וכן יוכל על ידה לשמר היטב את טהרת היום והשגת אחדות ה' שזכינו לקבל ביום הקדוש, וכך נזכה לכל הקדושות משך כל ימי השנה.

זוהי כוונת הגמרא 'לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים' והגמרא נותנת טעם לדבר, כי הוא

